

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ГАЛЬЧИНСЬКІ ЧИТАННЯ»

2 листопада 2023 р. у Національному інституті стратегічних досліджень відбулась міжнародна наукова конференція «Гальчинські читання». Організаторами конференції виступили НІСД, Інститут стратегічних оцінок, Секція суспільних і гуманітарних наук НАН України, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, Економічний факультет КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут еволюційної економіки. Конференцію присвячено пам'яті видатного українського науковця, державного діяча, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки Анатолія Степановича Гальчинського (1935-2022).

У своїй вітальній промові директор Національного інституту стратегічних досліджень д. ф. н. **Олександр Богомолів** наголосив на лідерській ролі Анатолія Гальчинського у створенні та впровадженні економічних та соціальних реформ 90-х рр. ХХ ст., які визначають і сучасну українську реальність, назвавши А. Гальчинського «українським бальцеровичем». А також відзначив його знаний внесок в розвиток української економічної науки. А. Гальчинський є прикладом успішного поєднання теоретичних знань і практичного їх втілення, доводячи, що ефективна теорія є ключовим фактором для досягнення практичних результатів, - зазначив О. Богомолів.

Сергій Пирожков, академік НАН України, віце-президент НАН України, перший директор Національного інституту стратегічних досліджень (1992-1996) у вступному слові відзначив важливість історичного контексту діяльності А. Гальчинського, звернувши увагу на його ініціативи у сфері формулювання стратегії держави у якості радника Президента, включаючи започаткування щорічних послань до Верховної Ради, підготовку інших концептуальних документів державної політики. Відзначив роль А. Гальчинського у розвитку та зміцненні Національного інституту стратегічних досліджень як його директора у 2002-2004 рр. Доповідач відзначив вагомий науковий доробок А. С. Гальчинського та підкреслив, що він завжди розглядав Україну як суб'єкта європейського цивілізаційного простору.

Дякуючи всім учасникам міжнародної конференції за їхню працю та внесок у вивчення спадщини Анатолія Степановича Гальчинського, С. Пирожков висловив сподівання, що конференція сприятиме розвитку поглядів та підходів, які він заклав у своїй науковій та практичній діяльності.

С. Пирожков проілюстрував почуття патріотизму та відданості Україні, які переживав А. С. Гальчинський, висловом Івана Франка «Мій український патріотизм – то не сентимент, не національна гордість, то важке ярмо, яке доля положила на мої плечі».

Павло Гайдуцький, д. е. н., академік НААН, директор Інституту стратегічних оцінок, говорячи про Анатолія Степановича, відзначив його активну участь у процесі трансформації в Україні, зокрема в грошово-банківській та бюджетній сферах. Він наголосив, що А. Гальчинський поєднував в собі ролі теоретика і практика, активно впроваджуючи теоретичні засади у реальну діяльність. Автор також зазначив важливий внесок А. Гальчинського у стабілізацію фінансової системи України, зокрема під час фінансової кризи 1998 року, коли саме він ініціював низку важливих стабілізаційних заходів.

Він зазначив, що А. Гальчинський пройшов тривалий період власної трансформації, що тривав майже 50 років. Він підтримував радикальні реформи, проте також розумів обмеження й реалії, які могли вплинути на їхню реалізацію. Між тим, навіть попри певні сумніви, він не відмовлявся від ідеї реформ та не відступав від їх впровадження. Зокрема, він підтримував ідею швидкої грошової реформи, проте розумів труднощі її впровадження через низку чинників, зокрема – імпорт інфляції з Росії. Також, підтримував поширення приватної власності на землю, проте у контексті обставин був змушений погодитися на її сертифікатну приватизацію..

П. Гайдуцький наголосив, що А. С. Гайдуцький був не лише вченим, а й реформатором та державником, якому вдалося реалізувати численні реформи в Україні під час президентства Леоніда Кучми.

Захарій Варналій, д. е. н., професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, розповів про роки співпраці з А. С. Гальчинським та відзначив його

фундаментальний внесок - як вченого, державного діяча і реформатора. Доповідач наголосив на важливості збереження пам'яті та наукового спадку А. Гальчинського, який важливий і для майбутнього України. З. Варналій відзначив важливість започаткованого Анатолієм Гальчинським розроблення комплексу стратегій для реалізації економічних реформ в Україні, який завершив тривалий період відсутності стратегічного бачення впродовж багатьох років до 2004 року. Наголосив на вагомих позитивних результатах в економіці на початку 2000-х рр. завдяки впровадженню концепцій економічних перетворень.

Завершуючи, доповідач висловив надію, що Гальчинські читання стануть основою національного діалогу для обговорення актуальних питань розвитку України.

Василь Роговий, к.е.н., міністр економіки України (1998-1999, 200-2001), віцепрем'єр-міністр України (2001-2002), висловив високу оцінку внеску А. Гальчинського у формуванні держави та економічних реформ під керівництвом президента Л. Кучми та підкреслив його значущу роль у розвитку ідеології реформ, впровадженні радикальних змін у роботі уряду. Доповідач відзначив роль особистості Анатолія Гальчинського у формуванні і реалізації нової якості стратегії та реформ. Його толерантність і здатність до знаходження розумних компромісів були важливі для ефективної роботи уряду та адміністрації президента.

Також В. Роговий відзначив, що А. Гальчинський задавав високі вимоги до якості державних документів, зокрема, Щорічних послань Президента України, які не лише аналізували ситуацію, але й визначали шляхи майбутнього розвитку. Доповідач відзначив також принциповість А. Гальчинського, який завжди відстоював свою точку зору в інтересах держави, а також його відкритість до альтернативних точок зору. Василь Роговий підкреслив, що Анатолій Гальчинський був державною людиною та володів здатністю об'єднувати різних людей навколо важливих державних питань. Його безстрашність і здатність говорити відверто на користь держави підкреслюють його цінність як науковця та державного діяча.

Валерій Геєць, академік НАН України, директор ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», відзначив важливий внесок А. С. Гальчинського в державне управління та формування наукової спільноти України. Доповідач наголосив, що Гальчинський мав значущий вплив на роботу інституту радників при президенті України та їх взаємодію з урядом, а його ідеологічні концепції та підходи стали важливими для формування їх робочих принципів. В. Геєць також наголосив на авторитеті А. Гальчинського у важливих дискусіях та під час обговорень на високому рівні. Він відзначив, що А. Гальчинський дуже ретельно підходив до розгляду економічних проблем та завжди діяв в інтересах держави та громадян.

В.Геєць висловив повагу та захоплення внеском А. С. Гальчинського в розвиток української нації, а також його високим науковим авторитетом та розумінням економічних питань.

Юрій Рубан, к.т.н., директор Національного інституту стратегічних досліджень у 2005-2010 рр., поділився спогадами ділової взаємодії з А. Гальчинським та висловив особисте враження від роботи інституту під його керівництвом. Відзначив А. Гальчинського як відповідального перед колективом керівника, наголосив на його здатності виділяти фахівців, здатних досягти реальних результатів, незалежних від «медійної оболонки».

Ю. Рубан наголосив на значущості формування в Україні нового соціуму, описав складний період революційних подій та розколу в політичному класі, який призвів до двох революцій 2004 та 2014 рр., а також зазначив важливість пошуку єдності щодо фундаментальних питань і розв'язання невирішених проблем у сфері політики та економіки. Необхідні оновлення ідеології, формування економіки, яка працює на користь багатьох людей, важливими є акумуляція та зосередження ресурсів для забезпечення виживання країни, зокрема у контексті потреб оборони.

Ю.Рубан пригадав ідеологічні зміни, які відбувалися в Україні в різні періоди, включаючи перехід від марксистського мислення до ринкової економіки, а також відзначив важливість дослідження драматичних перетворень економіки та суспільства після незалежності України і їх впливу на способи мислення та погляди людей. Він наголосив на важливості дослідження досвіду А. Гальчинського, який ніколи не забував своєї української

ідентичності у провадженні європейського курсу, та працював над формуванням коаліції, яка підтримувала європейський шлях розвитку України.

Також доповідач підняв питання розколу політичного класу у зв'язку з тим, що окремі групи вважали свої інтереси пов'язаними з Росією. Ю. Рубан наголосив на небезпечності розколу політичного класу та його наслідках, а також звернув увагу на необхідність змін у політичному та економічному полях для виживання країни в умовах війни.

Директор Інституту еволюційної економіки к.е.н. **Ігор Макаренко** зробив акцент на значущості проведення подібних наукових конференцій для обговорення важливих наукових ідей. Він зазначив, що має щасливу можливість мати дуже добрих та обдарованих вчителів, одним з яких був Анатолій Гальчинський. Доповідач наголосив на важливості внеску А. Гальчинського в розвиток економічної теорії та макроекономічної політики. Він також зазначив, що Анатолій Степанович відзначався високою академічною активністю та був надзвичайно продуктивним та у цій царині, надавав велику увагу деталям та докладав зусиль, щоб студенти розуміли складні питання, чим сприяв формуванню багатьох професіоналів.

І. Макаренко також відзначив важливість внеску А. Гальчинського в розвиток макроекономічної політики як радника президента України. Завдяки його внеску відбулася низка важливих конференцій, де вирішувалися вагомі теоретичні та методичні проблеми у сфері економічної політики. Також наголосив на важливості монетарних та фіскальних інструментів управління економікою та ролі національного банку, зазначив значні результати діяльності А. С. Гальчинського як керівника Ради Національного банку України.

Зоряна Луцишин, д. е. н., помічник проректора з наук.-пед. роботи Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, у своїй промові відзначила важливий внесок А. С. Гальчинського у розвиток економіки та науки, визначивши його як «вченого, який вмів бачити скрізь час», здатного передбачати події та тренди в економіці заздалегідь.

З. Луцишин згадала 90-ті роки, коли були труднощі у розробці фінансової політики для нової валюти, і А. С. Гальчинський відігравав грав ключову роль у становленні гривні. Вона зазначила важливість його роботи в Національному банку та висловила вдячність за важливу співпрацю з Анатолієм Степановичем, вважаючи його вчення і внесок надзвичайно цінними для науки та держави.

Канд. держ. упр., головний консультант служби Президента України, **Лариса Плаксієв**, яка у 1994-2004 рр. працювала помічником А. С. Гальчинського в Адміністрації Президента України, поділилася своїми спогадами та досвідом роботи з А. С. Гальчинським та підкреслила його внесок в українську економіку та науку. Л. Плаксієв згадала, як А. Гальчинський запросив її до своєї команди як радника президента. Вона відзначила особисте враження від високого фахового рівня тодішніх співробітників Адміністрації Президента, які дійсно прийшли на службу для покращення України та поділяли високі моральні цінності. За її словами, було великим щастям працювати у команді на чолі з А. Гальчинським.

Л. Плаксієв розповіла про непрості часи в Адміністрації Президента та завжди гідну та принципову позицію А. С. Гальчинського, який проводив державну політику на високому рівні відповідальності, незалежно від особистих симпатій чи антипатій. Вона висловила високу думку про Анатолія Гальчинського та інших колег і наголосила на високій ролі еліт в управлінській сфері для розвитку країни.

У своєму емоційному виступі Л. Плаксієв згадала багато особистих моментів, які характеризують високу освіченість і обдарованість Анатолія Гальчинського, його патріотизм і бажання сприяти розвитку України, що було вищою цінністю цієї великої людини.

Крассен Станчев, Ph. D., член Консультативної ради Центру соціальних та економічних досліджень (CASE), доцент Софійського університету (Болгарія), привернув увагу до низки важливих аспектів, пов'язаних з сучасним станом України та її відносинами з Європейським Союзом і іншими країнами. Він позитивно оцінив, що перед парламентськими виборами в Україні у 2019 році спостерігалася значна підтримка з боку міжнародної спільноти, що важливо для підтримки стабільності та розвитку міжнародного співробітництва.

К. Станчев відзначив, що важливо зміцнювати економічне підґрунтя для співробітництва з ЄС, зокрема підтримувати цінову стабільність та протидіяти інфляційним процесам, які негативно позначаються на економіці. Крім цього, доповідач наголосив на

необхідності зменшення економічних залежностей, навівши приклад про зниження залежності виробництва в ЄС від Китаю та інших економічних центрів світу. Це не має стати на заваді відкритості для співпраці з країнами, що ближчі до європейської економічної зони.

Важливою темою було обговорення ефектів санкцій проти Росії та їх подальшої пролонгації. Доповідач згадав про неоднозначність ефекту «бумерангу» від запровадження санкцій, який ускладнює економічну діяльність для ЄС та США. К. Станчев також зазначив, що Росія та Китай формують головні виклики для світу. Поступовий процес реформування міжнародних структур також впливає на ситуацію.

К. Станчев підкреслив важливість уникнення затягування процесу вступу України до Європейського Союзу, критикуючи процедурний підхід ЄС. Доповідач також звернув увагу на внутрішні виклики, включаючи необхідність великого інвестиційного пакету для України та можливість розвитку індустріальних політик. На завершення К. Станчев підкреслив важливість підтримки політичного контексту в Європейському Союзі та зміцнення політичної об'єднаності й економічної стабільності України.

Також відбулась робота у тематичних панельних засіданнях.

ОНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАТЬ У ПОСТІНДУСТРІАЛЬНУ ДОБУ. Модератор – д.е.н. Я.А.Жаліло. Відбулося обговорення методологічних проблем, які мають бути вирішені для формування розуміння сучасних процесів та ризиків в економічній сфері, розроблення відповідних економічних політик.

У панельному засіданні взяли участь:

Єфименко Тетяна Іванівна, академік НАН України, президент Академії фінансового управління – з доповіддю *«Протидія загрозам фінансовій безпеці в умовах воєнного стану, розбудови миру та національного відновлення».*

[Варналій Захарій Степанович](#), д.е.н., проф., Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, професор кафедри фінансів – з доповіддю *«Соціальна безпека людини - найвища соціальна цінність в Україні».*

Лупенко Юрій Олексійович, д.е.н., академік НААН, директор ННЦ "Інститут аграрної економіки" – з доповіддю *«Реалізація ідей сучасної земельної реформи в Україні».*

Валевський Олексій Леонідович, д.держ.упр., Національний інститут стратегічних досліджень, провідний науковий співробітник – з доповіддю *«Становлення політики ідентичності в контексті європейського вибору України».*

Зіборова Ольга Олександрівна, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, аспірантка кафедри теорії та методики практичної психології – з доповіддю *«Подолання стереотипів соціальної нерівності як умова розвитку інклюзії в Україні».*

Вальчун Ілля, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, студент магістратури – з доповіддю *«Принцип невторчання як економічна доктрина України».*

НОВІТНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ КРИЗ. Модератор – к.е.н. І.П.Макаренко. Обговорено сучасні проблеми та ризики розвитку фінансового сектору, освоєння сучасного інструментарію макроекономічної стабілізації, зокрема – в контексті процесів цифровізації фінансового сектора економіки.

У панельному засіданні взяли участь:

Лютий Ігор Олексійович, д.е.н., проф., Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, завідувач кафедри фінансів – з доповіддю *«Розбудова системи публічних фінансів України в умовах євроінтеграційних процесів».*

Подлесна Васирина Георгіївна, д.е.н., доц., ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», провідний науковий співробітник відділу економічної теорії - з доповіддю *«Воєнно-економічні аспекти циклічних криз світової економіки».*

[Корнєєв Володимир Вікторович](#), д.е.н., проф., Державний податковий університет, декан факультету фінансів та цифрових технологій – з доповіддю *«Цифровізація фінансового сектора: можливості і ризики»*.

Гладких Дмитро Михайлович, д.е.н., доц., Національний інститут стратегічних досліджень, головний консультант відділу економічної стратегії – з доповіддю *«Синергетичний підхід до забезпечення банківської безпеки держави в умовах розвитку інформаційної економіки»*

Прозоров Юрій Володимирович, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», науковий співробітник – з доповіддю *«Рада НБУ як інститут незалежності центрального банку при проведенні суверенної монетарної політики.»*

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ. Модератор – д.е.н. З.С.Варналій. На засіданні обговорено теоретико-методологічні та прикладні аспекти відновлення економіки України від наслідків війни.

У панельному засіданні взяли участь:

Чеботарьов Єгор Вячеславович, к.е.н., доц., Університету м. Лодзь (Польща) – з доповіддю *«Світовий досвід розробки і реалізації політики повоєнного відновлення: перспективи імплементації в Україні»*.

[Жаліло Ярослав Анатолійович](#), д.е.н., с.н.с., Національний інститут стратегічних досліджень, заступник директора – керівник центру економічних і соціальних досліджень – з доповіддю *«Інституційне забезпечення економічного відновлення в Україні»*.

Шовкун Інна Анатоліївна, к.е.н., с.н.с., ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», провідний науковий співробітник – з доповіддю *«Трансформація інноваційної активності підприємств у час війни»*.

Снігова Олена Юріївна, д.е.н., с.н.с., ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України, старший науковий співробітник відділу промислової політики – з доповіддю *«Визначення завдань повоєнної реконструкції базових галузей промисловості України.»*

[Клиновий Дмитро Віталійович](#), к.е.н., доц., с.н.с., Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, провідний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку – з доповіддю *«Механізм фінансування реконструктивного розвитку критичної інфраструктури»*.

Кічурчак Маріанна Василівна, д.е.н., проф., Львівський національний університет ім. Івана Франка, кафедра економіки – з доповіддю *«Просторовий розвиток сектору «Інформація та комунікація» в Україні: інноваційна стратегія повоєнної економічної відбудови»*

Завершуючи засідання, П. І. Гайдуцький та Я. А. Жаліло висловили вдячність учасникам конференції, відзначили високий науковий рівень, методичну та практичну значущість представлених результатів досліджень, підтримали спільне бачення важливості організації Гальчинських читань на щорічній основі.

Повний запис конференції можна побачити тут (<https://bitly.ws/ZyqS>).